

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Verkiezingsprogramma

van de

Staatkundig **G**ereformeerde **P**artij

1981-1985

Gerechtigheid

verhoogt

een volk

INHOUD

I IN DIENST VAN DE GERECHTIGHEID	
Nederlanders en hun bestuur	5-9
- landsbestuur	6
- binnenlands bestuur	7
- politie	8
- justitie	9
II ALLEEN GERECHTIGHEID	
Nederlanders en hun welzijn	10-15
- reformatorisch onderwijs	11
- basisonderwijs	12
- voortgezet onderwijs	13
- universitair onderwijs	14
- cultuur	14
- maatschappelijk werk	15
III NAAR MEER GERECHTIGHEID	
Nederlanders en hun welvaart	16-26
- economische en financiële sanering	18
- economisch beleid	19
- overheidsuitgaven	20
- sociale zekerheid	21
- belastingen	22
- inkomensbeleid	23
- sociaal beleid	23
- waardevastheid van het geld	24
- midden- en kleinbedrijf	25
- land- en tuinbouw	25
- energie	26
IV HANDELEN IN GERECHTIGHEID	
Nederlanders en hun verlangens	27-32
- huisvesting	28
- verkeer en vervoer	29
- waterstaat	30
- milieu	31
- gezondheidszorg	32
V GERECHTIGHEID VERHOOGT ALLE VOLKEN	
Nederlanders en de wereld	33-38
- buitenlands beleid	35
- defensie	36
- ontwikkelingssamenwerking	37
- de Nederlandse Antillen	38

Aan alle kieskeurigen,

Zonde, zegt men.

Zonde van kansen die verloren gaan

Zonde van geld dat in het water terecht komt

Zonde van stemmen die verknoeid worden

Zonde van de tijd die heengaat als u dit leest ?

Zonde van het milieu dat bedorven wordt.

Wat is eigenlijk zonde ?

Zonde is wat zijn doel voorbijschiet

Zonde is wat zijn bestemming mist

Zonde is niet luisteren naar wat God zegt

God, aan Wie wij alles te danken hebben

Alles, ons leven, onze gezondheid, onze mogelijkheden.

Zonde is een schandaal

Zonde is schande

Nationale zonde is een schandvlek voor een land

Zonde haalt een natie omlaag

Geestelijk, cultureel, sociaal, economisch, materieel.

Hoe komen wij er weer bovenop ?

Hoe, wanneer zonde een land onderuit haalt ?

Gerechtigheid verhoogt een volk

Gerechtigheid zal dan het tegenovergestelde zijn van zonde.

Gerechtigheid wil zeggen luisteren naar God

Naar Zijn Woorden en Wetten

Gerechtigheid is God geven wat God toekomt,

De Overheid waar de Overheid recht op heeft

De medemens wat voor de medemens is

en de zwakken in de samenleving wat bij hen hoort.

Gerechtigheid daar snakt de wereld naar

Gerechtigheid, die met een kus de vrede begroet

Gerechtigheid, waarvan de welvaart afhangt

en zelfs het gedijen van de bodem.

Zonde is een schandvlek der naties en gerechtigheid verhoogt een volk

Daarom wil de Staatkundig Gereformeerde Partij
met haar politiek
van de zonde af
en naar de gerechtigheid toe.

Wat het ene en het andere concreet meebrengt
leest u in ons verkiezingsprogram
dat wij u, op deze manier ingeleid, aanbieden
en ter kennisneming aanbevelen.

*Het hoofdbestuur
van de Staatkundig Gereformeerde Partij*

moeten de gemeenten financieel minder afhankelijk zijn van het rijk. Vergroting van het gemeentelijk belastinggebied is nodig - zonder de totale lastendruk te verhogen.

- Een voortgaand terugdringen van het aantal noodlijdende gemeenten („artikel-12-gemeenten”) dient voorrang te hebben.
- Openheid en openbaarheid van bestuur ten aanzien van direct belanghebbenden zijn vanzelfsprekend in een maatschappij waarin het bestuur voortdurend beslissingen voorbereidt, neemt en uitvoert die het doen van de burger direct of indirect raken. Zonder openheid zijn controle van het overheidsbeleid door de bevoegde organen en rechtsbescherming van de burger niet mogelijk.

Politie

- Zorg voor de veiligheid en handhaving van de rechtsorde - dat is de belangrijkste opdracht van de politie. Tegenover rellen en ongeregelde heden past een krachtig optreden. Aan de bestrijding van de toenemende misdadigheid moet de regering ook in de komende jaren groot gewicht toekennen om het gevoel van onveiligheid bij velen, zowel in de stad als op het platteland, te verminderen. Voor beide taken is een goed bemand en modern toegerust politie-apparaat een eerste vereiste.
- De politie heeft een zware - en soms ondankbare - taak. Vaak dreigt de agent of ME'er het stootkussen te worden tussen overheid en bevolking. Vooral bij politiek geladen conflicten. Voor het moreel van de politieman is het van belang dat, als hij zich aan de regels en instructies houdt, het bestuur en de justitie achter hem staan.
- Een verdere versterking en uitbreiding van de politie is onontkoombaar. Daarbij moet niet alleen op de kwantiteit (méér agenten), maar ook op de kwaliteit (grotere doeltreffendheid van het politie-optreden) worden gelet. Daarom is ook een verdergaande samenwerking tussen rijks- en gemeentepolitie hoog nodig.
- Het is niet alleen van belang dat de politie wetsovertreders betrapt en misdadigers in de kraag vat. Ook moet al het mogelijke worden gedaan strafbare feiten te voorkomen. Regelmatige surveillance is daarvoor nodig. De burger moet zien dat de politie op haar hoede is, al mag van hem worden verwacht dat hij het wetsovertreders niet al te makkelijk maakt.
- Er dient, ook in het belang van de politie zelf, zo spoedig mogelijk een wettelijke regeling van klachten over onbehoorlijk politie-optreden te komen.
- Het optreden van particuliere bewakingsdiensten („privé-politie”) moet aan strenge voorwaarden worden gebonden.

Justitie

- Overtredingen en misdrijven moeten rechtvaardig vergolden worden door een passende bestraffing. Schuld, als beginsel van strafbaarheid en aansprakelijkheid, mag niet uit het recht verdwijnen.
- De wet moet het mogelijk maken dat in levensdelicten de doodstraf kan worden toegepast.
- De kleine „criminaliteit” - winkeldiefstallen - moet door de justitie vervolgd blijven worden.
- Met alternatieven voor gevangenisstraf moet de overheid erg terughoudend zijn, zolang niet vaststaat dat dit soort straffen net zo veel uitwerking hebben als de traditionele straffen.
- In het belang van de rechtsstaat moet de uitvoering van (rechtsgeldig tot stand gekomen) beslissingen van de rechter gegarandeerd zijn.
- In gevangnissen moeten voldoende ruimten en bewakers zijn om veroordeelden zo snel mogelijk hun straf te laten ondergaan. Achterstand bij tenuitvoerlegging van vonnissen moet worden vermeden.
- Het gezin is een belangrijke steunpilaar voor de samenleving. Ouders zijn belast met de zeggenschap en de verantwoordelijkheid voor hun minderjarige kinderen. De overheid is geroepen dat ouderlijk gezag zo veel mogelijk te steunen. Zij die hun verantwoordelijkheid verwaarlozen of misbruiken, moeten uit de ouderlijke macht worden ontzet.
- Het huwelijk is van buitengewone waarde. Alternatieve samenlevingsvormen die op zedelijk onoirbare verhoudingen berusten, mogen door de overheid niet gelijkgesteld worden met het huwelijk.
- Tegen uitingen van prostitutie, pornografie en homofilie en tegen sexhandel moet de regering krachtige maatregelen nemen. De openbare zedelijkheid is een terrein waar de overheid een duidelijke taak heeft.
- Terwille van het grote goed van de rustdag, zal de regering de zondagsheiliging, tenminste de zondagsrust, moeten bevorderen.
- Het gokken dient krachtig te worden tegengegaan. De drie casino's op Nederlandse bodem (Zandvoort, Scheveningen en Valkenburg) moeten onmiddellijk worden gesloten.
- Alcohol achter het stuur vraagt om strenge bestraffing. Desnoods dient, naast de gewone straf, het rijbewijs voor langere tijd afgenomen te worden.
- Het misbruik van rechtspersonen (vooral besloten vennootschappen) dient krachtig aangepakt te worden. Maar evenzeer moeten aan rechtspersonen niet telkens opnieuw voordelen worden toegekend, waarvan de ondernemer die persoonlijke verantwoordelijkheid wil dragen verstoken blijft.
- De rechtsbescherming van de burgers tegen overheidsbeslissingen is onmisbaar in een verzorgingsstaat als de onze waarin de overheidsbemoeienis als maar groter wordt. Versnelling in de afhandeling van bezwaar- en beroepsschriften moet bevorderd worden.

Oog in oog met zo veel nood volhardde de overgrote meerderheid van ons volk in zelfzucht en egoïsme. Het „ik-tijdperk” zijn de jaren '80 al op voorhand genoemd. De in het nauw gebrachte mens denkt alleen nog maar om zichzelf. Eigen ik en eigen willen zijn maatgevend geworden.

Hoe het moet

De eerste oogopslag is verblindend. Ons onderwijs is voortreffelijk, onze cultuur hoogontwikkeld, onze welzijnsvoorzieningen prima, onze sport aan de top, ons maatschappelijk werk goed georganiseerd. Maar wie dieper kijkt, komt al snel tot de ontdekking dat dit „welzijn” het ware welzijn niet heeft gebracht.

Nederland heeft jarenlang de illusie gehad dat onderwijs, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk geluk en voorspoed zouden brengen. Miljoenen en nog eens miljoenen zijn er aan uitgegeven. En wat is het resultaat? Het onderwijs vervlakt, de cultuur ontaardt in demoraliserende prikkels en ongezonde oversexualisering, de recreatie is een massale vermaakindustrie geworden, de sportverdwazing viert hoogtij, het maatschappelijk werk verwordt tot één groot loket, de sport degradeert tot een passief kijkspel en vergt van beoefenaars onmenselijke prestaties.

Het is hoog tijd met die overspannen verwachting af te rekenen. Hoezeer prima onderwijs, mooie cultuur, goede ontspanning, verantwoorde lichaamsbeweging en echt maatschappelijk werk ook gewenst zijn - het kan het menselijk ongeluk niet wegnemen, het brengt het ware welzijn niet. Het laat de mens aan eigen lot over, het helpt slechts in schijn, het is surrogaat.

Te veel staat het „welzijn-van-nu” in het teken van de menselijke zelfontplooiing. Te veel gaat het er om jezelf te kunnen zijn. Te veel benadrukt het eigen kennen en kunnen. Te weinig komt het tekort, de ontoereikendheid, de onbekwaamheid van de mens naar voren. Te weinig staat de afhankelijkheid van God en de liefde tot de naaste centraal. Te weinig wordt er op gewezen dat alléén gerechtigheid de weg naar het welzijn opent.

Zo'n invalshoek geeft richtlijnen voor onderwijs, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk : het scheppen van voorwaarden voor oude en jonge mensen om - in recht en gerechtigheid - aan hun taak en roeping in het leven te kunnen werken, om rentmeester tegenover God en de naaste te kunnen zijn.

Opdat God geëerd en het volk verhoogd wordt.

Reforma- torisch onderwijs

- Voor het onderwijs, in al zijn geledingen en vormen, moet Gods Woord centraal staan. In de allereerste plaats als richtlijn. Maar ook vanwege de rijke inhoud en wijze lessen moet de Bijbel op de scholen altijd open liggen. In het onderwijs dient

het besef te worden bijgebracht dat de verworven kennis tot eer van de Schepper en in dienst van de naaste gebruikt moet worden.

– Het is de taak van de overheid zulk Bijbels onderwijs te geven. Nu dit helaas wordt nagelaten en de openbare school niet meer onder het gezag van dat Woord staat, moet er alle vrijheid zijn voor onderwijs dat zich op de Bijbel en de reformatorische belijdenisgeschriften baseert. De regering dient er voor te zorgen dat dit onderwijs zijn eigen inhoud ongeschonden kan bewaren en niet door allerlei bepalingen in moeilijkheden wordt gebracht. De grondwettelijk verankerde vrijheid van stichting, richting en inrichting van het onderwijs dient gewaarborgd te worden.

– Het reformatorisch onderwijs mag op geen enkele wijze worden achtergesteld. Als het aan de wettelijk vereiste voorschriften en getalscriteria voldoet, dient het zonder aarzelen in de gelegenheid te worden gesteld om scholen op te richten en in stand te houden. De stichtingsnormen dienen zo laag mogelijk te blijven, opdat er voldoende spreiding kan zijn. De regel dat het aantal op de S.G.P. uitgebrachte stemmen sleutel is voor het oprichten van reformatorische scholen, moet onverkort worden gehandhaafd.

– Ook binnen de toekomstige onderwijsvernieuwingen moet er alle ruimte blijven voor het reformatorisch onderwijs. Aan het onderwijs mogen, ook in de toekomst, geen eisen worden gesteld die wezensvreemd zijn aan het karakter van reformatorische scholen.

– Als vanzelfsprekend moet de regering een goed peil en een deugdelijke kwaliteit van het onderwijs na aan het hart liggen. Tegen eenzijdigheid dient te worden gewaakt. Het gaat tenslotte om de vorming van de mens, zijn toerusting tot alle goed werk.

– De verantwoordelijkheid van de ouders voor het onderwijs aan hun kinderen dient voorop te staan. Die moet tot uiting kunnen komen in de keus van de school.

– De oudercommissie of één of ander medezeggenschapsorgaan mag het schoolbestuur in zijn regelingsbevoegdheid niet van zijn plaats dringen. Zij hebben slechts een adviserende stem. De stelregel moet zijn dat het bestuur beslist.

Basis- onderwijs

– De geleidelijke samensmelting van kleuter- en lageronderwijs tot één basisonderwijs verdient steun. Mits het niet ten koste gaat van de kleuter. Ook dient het peil van de basisschool er niet door omlaag te worden gehaald.

– Sexuele voorlichting is geen taak van de onderwijzer, maar van de ouders.
– Er moet plaats zijn voor levensbeschouwelijke schoolbegeleidingsdiensten. Zij moeten volwaardig kunnen functioneren. De te regelen subsidievoorwaarden dienen daarop te worden afgestemd.

zedenmeester wenst te zijn, dan mag zij zeker géén meester ter bevordering van de onzedelijkheid zijn.

- In een wereld die steeds meer uit steen, beton en asfalt gaat bestaan, is een goede en verantwoorde ontspanning onmisbaar. Ook om ledigheid en doelloosheid tegen te gaan. Tegen massale vermaaksindustrie en sportverdwazing dient te worden gewaakt.
- Aan de subsidiëring van het profvoetbal moet op staande voet een einde worden gemaakt.
- In het bijzonder bij sport en recreatie behoort de regering zondagsrust te bevorderen en zondagsonthelving tegen te gaan.
- De zorg voor monumenten en cultuurschatten uit het verleden moet grote voorrang krijgen. Daarbij verdient de restauratie van kerken speciale aandacht.
- De Friese taal en cultuur mogen niet verwaarloosd worden door de overheid.
- Radio, televisie en kranten dienen de goede zeden, gegrond op de Heilige Schrift, niet uit het oog te verliezen. De regering moet maatregelen nemen tegen uitzendingen en publikaties die godslasterlijk, zedenkwetsend of gezagsondermijnd zijn.
- Het steunen van noodlijdende kranten en tijdschriften - terwille van de verscheidenheid in meningsuiting - mag onder geen beding concurrentievervalsens werken. Er moet een regeling komen die alle persorganen gelijk behandelt.
- Een belangrijke taak van de regering is om misleidende en agressieve reclame tegen te gaan. De - tot weinig soberheid oproepende - STER-reclame op radio en televisie dient in elk geval afgeschaft te worden.

Maatschappelijk werk

- Voor de regering moet in het welzijnswerk helemaal voorop staan het in alle zachtmoedigheid en barmhartigheid verlenen van hulp en bijstand aan allen en nog eens allen die onder de wielen van onze welvaartsmaatschappij dreigen terecht te komen.
- In de maatschappelijke zorg moet het particulier initiatief worden hooggehouden. Niet alleen uit financieel oogpunt. Het is ook een goed tegenwicht tegen voortschrijdende verambtelijking en professionalisering. Daarom : voorrang voor het vrijwilligerswerk.
- De kerk moet van de overheid alle ruimte krijgen haar opdracht op het terrein van het maatschappelijk werk te kunnen vervullen.
- Het gezin is de pijler van de samenleving. Het onvolledige gezin - vooral de moeilijke positie van weduwen en weduwnaars - moet meer aandacht van de overheid krijgen.

- Krachtig tegenspel verdient het streven naar emancipatie, waarbij voorbij gegaan wordt aan de rijke verscheidenheid in gaven en capaciteiten tussen man en vrouw. Eenvormigheid is weinig aantrekkelijk, eerder een vloek, en is in strijd met de veelvormigheid in de schepping. God heeft man en vrouw een rijke variatie in aard, aanleg, wezen, karakter, hoedanigheid en gaven van hoofd en hart verleend.
- De grote werkloosheid, vooral onder de jongeren, vereist speciale maatregelen van de regering.
- Voorkomen dient te worden dat landelijk welzijnswerk op levensbeschouwelijke grondslag (o.a. jeugd- en bejaardenwerk) als gevolg van de afstoting van rijkstaken naar provincies en gemeenten tussen wal en schip valt.
- In het jeugd- en jongerenwerk moet voorrang worden gegeven aan de levensbeschouwing die zich wil richten naar de Bijbel.
- De regering moet een open oog hebben voor de problemen van bejaarden en gehandicapten. Niet als een voogd die hen in tehuizen of inrichtingen stopt, maar die hun zelfstandigheid ten volle eerbiedigt.
- Ouden van dagen moeten, als zij dat willen, zo lang mogelijk op zichzelf kunnen blijven wonen. Bij hun verzorging kunnen vrijwilligers uitmuntende diensten bewijzen.
- De rechten van besturen van bejaardencentra en andere tehuizen moeten ten volle worden gehandhaafd.
- De vreemdelingen in onze poorten - buitenlandse werknemers, Surinamers, vluchtelingen - mogen niet achteraan en nog minder achterop komen. Zij moeten als volwaardige burgers behandeld worden, zonder gelijkgeschakeld te worden.
- Deze welwillendheid geldt in het bijzonder voor de Zuid-Molukkers en de Papoea's, tegenover wie wij een ereschuld hebben.

NAAR MEER GERECHTIGHEID

Nederlanders en hun welvaart

Hoe

het is

De Nederlandse economie heeft het zwaar te verduren. Er zijn 300.000 werklozen. Een nog grotere stijging van de werkloosheid ligt in het verschiet. Steeds meer bedrijven komen in de rode cijfers. Vele kunnen slechts met moeite het hoofd boven water houden. De industrie, eens Nederlands paradepaardje, brokkelt af. De export stagneert. Economische groei is er nauwelijks meer.

- De regering heeft in het economische leven een corrigerende taak. Zij moet inspringen daar waar de ondernemer verstek laat gaan of vergeet een goed rentmeester te zijn. Dit betekent ook dat de particuliere verantwoordelijkheid versterkt moet worden. Het beleid mag niet van bovenaf worden opgedrongen.
- De positie van het bedrijfsleven moet worden versterkt door - naast een forse lastenverlichting, met name voor beginnende ondernemers - de omschakeling van veel energie-kostende naar energie-arme productie aan te moedigen (o.a. via een energietoeslag op de investeringspremies), technisch hoogwaardige activiteiten te bevorderen, extra premies voor nieuwe of vervangingsinvesteringen uit te keren, speciale steun te verlenen aan bedrijven in zwakke gebieden (zoals het noorden, Zuid-Limburg, de binnensteden) en het beroepsgerichte onderwijs (technische scholen) beter af te stemmen op de behoefte van de ondernemingen.
- Noodlijdende ondernemingen met toekomstverwachtingen moeten door de regering worden gesteund. Niet om de greep van de overheid op het bedrijfsleven te versterken, maar om ontslagen te voorkomen en werkgelegenheid in stand te houden. Alle bedrijven moeten bij steunmaatregelen over één kam worden geschoren. Daarom : algemeen werkende maatregelen die niet concurrentievervalsend werken.
- Met zulke „globale” maatregelen moeten ook slecht draaiende bedrijfstakken (zoals de textiel) gesaneerd en opnieuw opgezet worden en zwakke regio's als het noorden, Limburg en Twente uit de put geholpen worden.
- De afgiften van vergunningen moet gestroomlijnd worden, zodat niemand van het kastje naar de muur wordt gestuurd.

Overheids- uitgaven

- Om de lasten van het bedrijfsleven te verlichten, de werkloosheid terug te dringen en de tekorten te verminderen zijn in de komende jaren verdergaande bezuinigingen op de overheidsuitgaven onvermijdelijk. Met name op uitgaven waar de overheid niet direct een taak heeft, zoals cultuur, recreatie en sport. Onderzocht moet worden of taakafstoting naar het particulier initiatief mogelijk is („commercialisering van de kwartaire sector”). Ook valt niet te ontkomen aan een neerwaartse ombuiging van de uitgaven voor sociale voorzieningen. De zwaksten dienen uiteraard te worden ontzien.
- Er moet paal en perk worden gesteld aan de grote tekorten op de rijksbegroting. Daardoor dreigt niet alleen de staatsschuld onbetaalbaar te worden, maar dwingt de overheid er ook toe zo veel te lenen dat de rentelast schier ondragelijk wordt. Dat drijft weer de rente op, hetgeen een extra belemmering voor het bedrijfsleven betekent. De overheidstekorten moeten weer in de pas gaan lopen met de nationale bestedingen. Met man en macht dient te worden getracht het financieringstekort terug te brengen van

7 naar hooguit 4 procent van het nationale inkomen. In guldens van 1980 : van 21 miljard naar maximaal 12 miljard.

- Om het kwaad van de inflatie te beteugelen dient geleidelijk aan een einde te worden gemaakt aan de monetaire financiering van de overheids-uitgaven (het vergroten van de geldhoeveelheid via de „bankbiljettenpers”).
- De overheid mag geen te grote „schrokkop” worden. Het deel van het nationale inkomen dat aan gemeenschapsvoorzieningen wordt uitgegeven moet in redelijke verhouding blijven tot het deel dat voor de „private sector” (burgers en bedrijfsleven) bestemd is. Anders kan de verantwoordelijkheid van burgers en bedrijven niet voldoende gestalte krijgen.

De polarisatie op sociaal-economisch terrein en de „barbarij” op geestelijk-zedelijk terrein - gevolg van het verlaten en negeren van Gods heilzame geboden voor enkeling en samenleving - zijn alleen te overwinnen wanneer het woord van Christus: „Zoekt eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid en alle andere dingen zullen u worden toegeworpen” werkelijkheid gaat worden.

Sociale zeker- heid

- Van hoe groot belang ook, maar ook de sociale voorzieningen ontkomen niet aan ombuigingen. De kosten dreigen onbetaalbaar te worden, omdat steeds minder werkenden steeds meer moeten opbrengen voor steeds meer niet-werkenden.
- Bezuinigd kan worden door aanpassing van zowel de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen als de uitkeringen aan mensen die geen kostwinner zijn. Ook de bevrozing van de kinderbijslag voor het tweede kind is denkbaar. Het snoeimes dient echter zodanig te worden gehanteerd dat de werkelijk sociaal zwakkeren in de samenleving ontzien worden.
- Zowel het misbruik (in de hand gewerkt door het afnemend normbesef) als het oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen (gevolg van mazen in de wet) dient krachtig te worden tegengegaan.
- Door verruiming van het begrip „passende arbeid” zullen werkzoekenden minder gemakkelijk een baan kunnen afwijzen.
- Gewetensbezwaren tegen elke vorm van verzekering moeten door de overheid verder worden erkend. Ook ten opzichte van de verplichtingen.
- In het algemeen moet de eigen verantwoordelijkheid van de burger versterkt worden. Ook dat kan forse besparingen opleveren.

Steun aan hen die het maatschappelijk moeilijk hebben is in de eerste plaats een taak voor kerken en maatschappelijke instellingen. Pas als de christelijke barmhartigheid te kort schiet, mag de overheid bijspringen.

Belastingen

– Bij de belastingheffing moet terwille van de verdelende rechtvaardigheid voorop blijven staan : belasting naar draagkracht.

- De belastingdruk is in ons land veel te zwaar geworden. Dit werkt belastingontduiking - en het ontgaan er van - in de hand. Daarom moet de opzet van de loon- en inkomstenbelasting zo veranderd worden dat het hoogste tarief (72 procent) verlaagd kan worden. Een wezenlijke verlaging van dat tarief zal gepaard moeten gaan met een beperking van aftrekposten.
- De belastingheffing dient uit te gaan van het gezin als cel van de samenleving. Daarom : geen afzonderlijke belasting voor man en vrouw. Alleenstaanden dienen op billijke wijze te worden belast.
- Om ons land meer in de pas te laten lopen met de buurlanden moeten er minder directe belastingen (inkomstenbelasting) en meer indirecte belastingen (B.T.W.) worden geheven. Tot hoever deze verschuiving kan gaan wordt bepaald door het draagkrachtbeginsel.
- Rente op leningen voor de financiering van een (belastbare) inkomstenbron behoren in principe aftrekbaar te blijven voor de belasting. Aan deze regel mag alleen worden getornd als er door middel van nieuwe fiscale constructies onbedoelde aftrekken worden opgeëist.
- Beperking van de belastingaftrek voor persoonlijke bestedingen, zoals de aankoop van een eigen huis, moet nader onderzocht worden. Een zekere beperking van de fiscale aftrekbaarheid van hypotheekrente is aanvaardbaar. Wèl moet daarbij de invloed op de werkgelegenheid in de bouw in het oog worden gehouden.
- Het is de taak van de regering het ontduiken of ontgaan van belasting met alle ten dienste staande middelen aan te pakken. De „reparatiewetgeving”, het dichten van gaten in belastingwetten, moet worden doorgezet.
- Veel werk moet worden gemaakt van een beperking van het „zwarte circuit”, geld waarover geen belasting is betaald. De vlucht van zwart geld in spaarbrieven aan toonder moet voorzichtig, maar resoluut worden aangepakt.
- De onderhoudskosten van het eigen huis moeten weer fiscaal aftrekbaar worden gemaakt. Als tegenprestatie kan dan de huurwaarde, het bedrag dat de huiseigenaar/bewoner bij zijn inkomen moet optellen, enigszins worden opgetrokken.

Persoonlijke verantwoordelijkheid en rentmeesterschap behoren bij elkaar. Aan God als de enige Eigenaar moet eenmaal verantwoording worden afgelegd van wat gedaan is, hetzij goed, hetzij kwaad.

Inkomens- beleid

- Nivellering van inkomens die niet te rechtvaardigen is, leidt tot aantasting van de inkomens van de middengroepen en moet daarom vermeden worden. Inkomensverschillen dienen gebaseerd te zijn op ontvangen talenten, maatschappelijke behoeften, prestaties en verantwoordelijkheden.
- Terwille van de werkgelegenheid blijft de komende jaren loonmatiging dringend geboden. Een strikt eenmalige gemiddelde teruggang van 4 à 5 procent - naar draagkracht verdeeld over hogere en lagere inkomens - zou een belangrijke bijdrage zijn. De jaarlijkse automatische prijscompensatie, waardoor werknemers elk procent prijsstijging in het loonzakje vergoed krijgen, is aan herziening toe.
- Ook ambtenaren zullen een steentje moeten bijdragen aan de zo noodzakelijke inkomensmatiging.
- Loonsverhoging mag de mogelijkheid voor bedrijven om uit te breiden of te vernieuwen niet zodanig beperken dat de bedrijfsvoering onmogelijk wordt. Met verschil in sterkte van bedrijfstakken moet naar redelijkheid rekening worden gehouden.
- Er moet meer tijd over heen gaan voordat werknemers hun maximum bereiken. Op die manier kan voorkomen worden dat jaarlijks opnieuw looneisen worden gesteld.
- Een vermogensaanwasdeling - indien al nodig - moet te goede komen aan werknemers van bedrijven waar de overwinst wordt afgeroomd. Dat betreft hen meer bij hun bedrijf.
- Zo veel mogelijk moeten de sociale uitkeringen gelijke tred blijven houden met de minimumlonen („koppeling”). Dit noodzaakt wèl tot loonmatiging: anders worden de lonen en daarmee de uitkeringen te veel opgestuwd, waardoor het op de duur helemaal onmogelijk kan worden de sociaal zwakkeren financieel bij te staan.

Sociaal beleid

- Werkgevers en werknemers moeten in de onderneming samenwerken, in verantwoordelijkheid voor elkaar. Daarom: geen verplichte medezeggenschap of van bovenaf opgelegd overleg. Het betrekken van de werknemer bij het werkoverleg en het op de hoogte houden van het wel en wee in de onderneming komen ten goede aan de werkgemeenschap. Ondernemingsraden die uit en door werknemers zijn gekozen en waarvan de directeur voorzitter is, kunnen daarbij goede diensten bewijzen.
- Loononderhandelingen moeten in eerste aanleg door werkgevers en werknemers worden gevoerd. Pas als zij het niet eens worden of tekort schieten in verantwoordelijkheid tegenover elkaar, ligt het op de weg van de overheid om in te grijpen.

- Werkstaking en bedrijfsbezetting zijn ongeoorloofde pressiemiddelen. Staking van ambtenaren is in feite opstand tegen het wettig gezag en mag onder geen beding worden toegestaan. Werkwilligen die vanwege stakingen niet aan het werk kunnen, mogen financieel niet in de kou blijven staan. Uitsluiting van werknemers is niet geoorloofd.
- De „vermenselijking” van de arbeid moet, ook na de aanvaarding van de nieuwe arbeidsomstandighedenwet, doorgezet worden.
- De toelating van buitenlandse werknemers moet in verband met de hoge werkloosheid worden beperkt. Dat legt wel de verplichting op de regering om op alle mogelijke manieren mee te werken aan vergroting van de werkgelegenheid in de landen van herkomst van de gastarbeiders. Buitenlandse werknemers die in ons land een aantal jaren werken, dienen in elk geval zonder veel belemmeringen hun gezin te kunnen laten overkomen.

**Waarde-
vastheid
van het
geld**

- De geldontwaarding, de inflatie is een groot sociaal onrecht. De bestrijding er van is een zeer belangrijke overheidstaak. Want inflatie treft juist de kleine man - het echtpaar met het kleine pensioentje, de kleine ondernemer - die de prijsstijging niet vergoed krijgt en de hogere prijzen moeilijk kan doorberekenen. Inflatie is ook de moeder van veel werkloosheid: veel bedrijven hebben werknemers moeten ontslaan, omdat ze de lonen die de prijzen op de voet volgden niet meer kunnen betalen. Inflatie is eigenlijk een uiting van moreel verval. Er spreekt een mentaliteit van egoïsme, het afwentelen op kosten van een ander, uit. Kortom - inflatiebestrijding is hard en hard nodig.
- Eén van de eerste maatregelen die tegen de inflatie moet worden genomen is de totale hoeveelheid guldens in overeenstemming brengen met de voortgebrachte goederen en diensten. Te veel geld jaagt de prijzen alleen maar op.
- Over beperking van overtollige geldhoeveelheden moeten hoognodig internationale afspraken worden gemaakt.
- De prijzen moeten scherp in de gaten worden gehouden. Als de prijzen de pan uit rijzen, moet de regering onverwijld ingrijpen. De belangen van het bedrijfsleven mogen daarbij geenszins uit het oog worden verloren.
- De overheidstarieven mogen als regel de prijsstijging bij het bedrijfsleven niet te boven gaan.

Vrijheid, uiteraard gebonden aan Gods Wet, gedijt het beste waar de particuliere eigendom wordt beschermd. Het onnodig hinderen van burgers (werkgevers, werknemers en zelfstandigen) in het gebruik van hun eigendom ter uitoefening van hun Goddelijk beroep, schaadt de gerechtigheid, schuift de persoonlijke verantwoordelijkheid af naar de ongrijpbare gemeenschap en doodt het particuliere initiatief.

Midden- en klein- bedrijf

– Een gezond en levenskrachtig midden- en kleinbedrijf is in het belang van de werkgelegenheid : het is goed voor een kwart van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven. Het is ook goed werken bij de zelfstandige : de werkverhoudingen zijn er doorzichtiger, de contacten directer dan bij de grote bedrijven.

Het midden- en kleinbedrijf kan om nóg een reden een motor van onze economie worden genoemd : vernieuwing en groei vinden veelal daar plaats. Het particuliere initiatief, zoals dat in het zelfstandige ondernemerschap tot uitdrukking komt, verdient daarom de grootst mogelijke stimulering van de kant van de overheid.

– Vanwege de sinds 1972 achtergebleven inkomensontwikkeling, moet het herstel van de inkomens- en winstpositie van het midden- en kleinbedrijf grote voorrang krijgen. Matiging van de loonkosten is daarom onontkoombaar : de mogelijkheden voor loonstijging in het midden- en kleinbedrijf dienen uitgangspunt te zijn voor die in de rest van het bedrijfsleven.

– Reële kostenstijgingen in het midden- en kleinbedrijf behoren in de prijzen doorberekend te worden, juist omdat de noodzakelijke inkomensmatiging-over-een-breed-front zal leiden tot kleinere omzetten.

– Bij de belastingheffing moet er rekening mee worden gehouden dat de winst van zelfstandigen ook dient voor dekking van risico's en om het voortbestaan van het bedrijf te verzekeren.

– De mogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf om tot een gezonde financiering te komen, dienen verruimd te worden, o.a. door het ter beschikking stellen van vermogensversterkingskredieten. Participatie maatschappijen zullen ook toegankelijk moeten zijn voor eenmanszaken en firma's.

– Het midden- en kleinbedrijf moet in staat worden gesteld meer te profiteren van de technische vernieuwing (innovatie), waaraan in universitaire laboratoria en bij T.N.O. wordt gewerkt. Zo kan ook de export worden bevorderd.

– Aan vakopleidingen dient de regering alle aandacht te geven. Gebrek aan vakkennis is maar al te vaak de oorzaak van moeilijk vervulbare vacatures, met name in het ambacht.

Land- en tuinbouw

– De regering moet meewerken aan het totstandbrengen van gemeenschapsvoorzieningen die nodig zijn voor het doelmatig uitoefenen van land- en tuinbouw (zoals het aanleggen of verbeteren van verharde wegen, toereikende voorzieningen voor het aan- en afvoeren van water).

– Bij voortgaande versnippering (door vererving) of bij wijzigende produktie-methoden (mechanisatie, tankmelken) dient de regering hulp en steun te

verlenen, evenals bij kavelruil, vrijwillige of wettelijke ruilverkaveling zonder dat de rechten van de betrokkenen wordt aangetast.

– Onteigening van grond mag uitsluitend plaats vinden voor de aanleg van publieke werken (zoals wegen, dijken, kanalen, woningbouw). De ont-eigenden hebben recht op een schadevergoeding die overeenkomt met de gangbare verkeerswaarde van de grond, verhoogd met een passende vergoeding voor bedrijfsschade.

– Bij de vaststelling van de hoogte van de pachtprizen moet het uitgangspunt zijn dat de pacht een belangrijke financieringsbron is en als zodanig behouden en mogelijk zelfs versterkt moet worden.

– In landelijke gebieden mogen landschap en natuur niet verwaarloosd worden. Om die reden mogen evenwel de normale gebruiksmogelijkheden van landbouwgronden niet beperkt worden. Niet alleen omdat dit tot een minder efficiënte produktie leidt, maar ook omdat het de zelfstandigheid van landbouwers die tot „parkwachter” worden gedegradeerd, aantast.

Energie

– De oliecrisis die nog steeds voortduurt, maakt duidelijk dat we onze afhankelijkheid van energie zo veel mogelijk moeten verminderen. Daartoe is in de eerste plaats nodig een grote energiebesparing ; ook al uit een oogpunt van soberheid, kenmerk van een christelijke levensstijl. Daarnaast moet er voor gezorgd worden dat onze energie uit verschillende bronnen komt (diversificatie).

– De opsporing van nieuwe olie- en gasvoorraden in de Nederlandse bodem en het continentale plat moet onverminderd doorgaan.

– Onderzocht moet worden of nieuwe kolenlagen ontgonnen kunnen worden. In de overgangperiode van olie en gas naar nieuwe, toekomstige energiebronnen kunnen kolen een rol van betekenis spelen.

– Het zoeken naar praktische toepassing van „alternatieve energie”, zoals zonnewarmte en biogas, mag niet worden gestaakt.

– Zolang onze toekomstige elektriciteitsvoorziening niet is veiliggesteld, valt aan kernenergie - helaas - niet te ontkomen. Terwille van de technische kennis en ervaring kunnen de kerncentrales in Borssele en Dodewaard daarom niet worden gesloten. Maar wèl dienen er strenge veiligheidsmaatregelen te komen tegen straling en sabotage. Ook moet er een oplossing worden gevonden voor de verwerking en opslag van kernafval.

– In de brede maatschappelijke discussie moet eerlijke en zakelijke voorlichting worden gegeven over het voor en tegen van kernenergie in het kader van onze totale energiebehoefte in de toekomst.

HANDELEN IN GERECHTIGHEID

Nederlanders en hun verlangens

*Hoe
het is*

Wie kent het fraaie plaatje niet ? Grazende koeien met op de achtergrond sombere torenflats. De verstedelijking, het gevolg van een uitdijende bevolking in een klein land, rukt op. Elk

jaar wordt het weiland kleiner.

Veertien miljoen Nederlanders leggen erg veel beslag op de schaarse ruimte. Het is niet alleen een kwestie van méér woningen bouwen. Het gaat ook om ruimere woningen. Veel flatbewoners en stedelingen dromen van een eengezinswoning met een eigen tuintje. Jongeren gaan eerder op zichzelf wonen dan vroeger.

Dit is nog maar de helft van het verhaal. De mensen willen werken, moeten boodschappen doen, bezoeken familie en kennissen, gaan op vakantie, kopen een auto, willen een bushalte voor de deur. Hun kinderen moeten naar school. Ouden van dagen wonen niet meer bij hun kinderen in. Er moeten dus fabrieken, winkelcentra, scholen, speelplaatsen, spoorlijnen, wegen, bejaardencentra, ziekenhuizen - noem maar op - bij komen.

Maar zulke vanzelfsprekend lijkende uitbreidingen hebben vergaande, soms minder plezierige gevolgen voor het woon-, werk- en leefklimaat in ons land. Boeren en tuinders dreigen platgewalst te worden onder de uitbreidende stad, dorpen verliezen hun charme, natuurschoon gaat ten onder, lucht en water vervuilen zienderogen.

Nog even - en de koeien zijn verdwenen. Het plaatje laat dan alleen nog maar torenflats zien.

*Hoe
het moet*

Niet alles kan in dit kleine land. Goed wonen, een auto, voortreffelijk openbaar vervoer, een winkelcentrum in de buurt, niet te ver van het werk af, geen files, veel natuurschoon,

moderne wegen. Veertien miljoen Nederlanders willen veel. Te veel.

Er zal daarom gekozen moeten worden. De regering zal - in overleg met het parlement - de voorrang moeten geven aan het één boven het ander. Niet alleen omdat de ruimte schaars is, maar ook omdat de financiële middelen beperkter zijn dan ooit.

Stuk voor stuk zijn het moeilijke keuzen. Wie durft voor de vuist weg te zeggen wat beter is: de bouw van een nieuwe woonwijk of het sparen van een mooi groen landschap. Voor de woningzoekende spreekt vanzelf dat er meer huizen gebouwd moeten worden, de boer wil liever niet van zijn land worden verjaagd, bij de natuurliefhebber staat het milieubehoud voorop.

bouw van woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens vergemakkelijkt echtscheidingen en werkt min of meer het samenwonen van ongehouden in de hand. Het toekennen van vrijkomende grote huizen aan groepssamenwonenden moet eveneens worden tegengegaan.

– Een gevarieerde combinatie van kleinere en grotere winkels in iedere stadswijk verhoogt de woonkwaliteit. Vestiging van supermarkten buiten de stad („weidewinkels”) moet zo veel mogelijk worden geweerd.

**Verkeer
en
vervoer**

– Het aanleggen en onderhouden van voldoende autowegen, prima spoorlijnen en een goed net van waterwegen - onmisbaar als ze zijn voor de opbouw van de samenleving - is een belangrijke taak van de overheid. Van de burgers mag een

redelijke bijdrage in de kosten worden gevraagd voor deze gemeenschapsvoorzieningen.

– Zolang het aantal doden en gewonden in het verkeer groot blijft, moet alles worden gedaan om de verkeersveiligheid te vergroten. In elk geval zijn nodig :

- meer verkeersonderwijs op school alsmede verbetering van het rijgedrag en de verkeersopvoeding van weggebruikers ;
- er moet strenger worden opgetreden tegen alcoholmisbruik op de weg en overschrijding van de maximumsnelheden ;
- auto's, met name oudere, moeten van tijd tot tijd aan een verplichte keuring worden onderworpen ;
- drukke wegen moeten zo veel mogelijk ongelijkvloerse kruisingen krijgen (net als bij Oudenrijn) ;
- in het verkeer en bij de wegeaanleg moet meer rekening worden gehouden met bejaarden, gehandicapten en kinderen ;
- de beveiliging van spoorwegovergangen moet worden verbeterd. Tenminste met knipperlichten, maar het liefst met automatische spoorbomen.

– Het openbaar vervoer (bus, tram en trein) moet door de regering worden bevorderd, o.a. door de bouw van parkeerplaatsen en beveiligde fietsenstallingen bij stations en haltes.

– De tekorten van het openbaar vervoer moeten uit de schatkist worden bijgepast, mits de bedrijfsvoering efficiënt is en er geen te lege trein-, bus- en tramlijnen in stand worden gehouden.

– Het openbaar vervoer dient de zondag, als de dag des Heeren, te eerbiedigen.

- Winkels in de steden moeten goed bereikbaar zijn voor het publiek en de bevoorraders. Parkeerkosten komen - mede ter beperking van het autoverkeer in de centra - voor rekening van de automobilist.
- De regering moet voorkomen dat het wegvervoer, het railvervoer en het vervoer over water in een oneerlijke concurrentiestrijd verwickeld raken. Als de tekorten op het goederenvervoer per spoor voor rekening van het rijk komen, dan hebben goedgeleide wegtransportondernemingen en de binnenvaart recht op eenzelfde subsidie.
- Voor het transport van massagoederen verdient het binnenschip - als het meest milieuvriendelijke vervoermiddel - de voorkeur. Schippers moeten tegen onredelijke tarieven worden gevrijwaard, aan verladers dient zo veel mogelijk vervoerszekerheid te worden geboden.
- De regering moet maatregelen nemen tegen valse concurrentie op de internationale binnenvaart, zoals na de opening van het Rhein-Main-Donaukanaal van schepen uit Oostbloklanden („rode vloot”) te verwachten is.
- Ter bescherming van de zeescheepvaart moet de regering ook optreden tegen de oneerlijke concurrentie van Oosteuropese landen („staatshandelstaten”) en goedkope vlagstaten (zoals Panama).

Water- staat

- De veiligheid van het land tegen overstromingen dient - onder het oppertoezicht van de regering en het toezicht van de provincies - te worden toevertrouwd aan een goed georganiseerd waterschapswezen.
- De afsluiting van de Zeeuwse zeearmen, de Deltawerken, moet volgens het afgesproken tijdschema haar beslag krijgen. De belangen van de visserij, oestertelers, garnalenvissers en mosselkwekers daaronder begrepen, mogen niet uit het oog verloren worden. Andere bedrijven en bewoners die door de Deltawerken worden getroffen, behoren op passende wijze schadeloos te worden gesteld.
- De overheid dient een doelmatig ontgrondingsbeleid te bevorderen. Voldoende zand, grind en klei - grondstof voor beton-, baksteen- en pannenfabricage - moeten gewonnen kunnen worden om de bouw van voldoende aantallen woningen en andere gebouwen niet te laten stagneren. Ontgrondingsvergunningen op het land mogen niet verleend worden dan na overleg met de gemeenten.

De ingewikkeldheid der maatschappij roept om ingrijpen van de overheid, via het scheppen van randvoorwaarden, als bepaalde belangen worden geschaad. Terwille van rechtsgelijkheid, van rechtszekerheid, van bescherming der zwakken. Dit ingrijpen moet corrigerend zijn en niet dirigerend. Zo wordt het beste gestalte gegeven aan de taak der overheid om het kwade, dat niet in de structuur maar in de mens zit, te beteugelen. „Het geheim van alle zegen, o volk van Neêrland, hoort, is in Godes vrees te leven, Zijn Wet, Zijn Dienst, Zijn Woord” (Da Costa).

Milieu

- Om de milieuverontreiniging tegen te gaan - een schepingsopdracht - zijn wetten voor de bescherming van water, lucht en bodem onontbeerlijk. Daarbij gaat het er in de eerste plaats om het milieu weer schoon te krijgen en nieuwe vervuiling te bestrijden.
- Onze „wegwerpeconomie” dient geleidelijk aan omgebouwd te worden tot een „reparatie-economie”. Een economie dus waarin de produkten van betere kwaliteit worden, minder weggegooid wordt en het repareren weer lonend wordt. Dit heeft bovendien het voordeel dat het werkgelegenheid schept.
- Waar afval een onvermijdelijk bijproduct is, moet naar wegen worden gezocht om het weer een zinvolle en bruikbare bestemming te geven (zoals nu al uit oud papier nieuw „recycled” papier wordt gemaakt).
- De regering moet zich er voor hoeden de milieuwetten al te zeer te verscherpen, waardoor bedrijven gesloten moeten worden.
- Waterschappen, enkele provincies en af en toe ook gemeenten hebben de plicht voor een goede waterzuivering te zorgen. Waar verontreinigingsheffingen of reinigingsrechten de pan uit dreigen te rijzen, moet gestreefd worden naar een technisch en financieel doelmatiger beheer. In uitzonderingsgevallen is steun van het rijk onontbeerlijk.
- Ook bij de bestrijding van geluidshinder moet gestreefd worden naar een juist evenwicht tussen overmatige overlast en de hoogte van de „antilawaakosten”.
- De voorlichting over de noodzaak van milieubehoud dient krachtiger ter hand te worden genomen. Iedereen moet duidelijk worden gemaakt dat hij geroepen is een verdere verloedering van de natuur tegen te gaan.

Gezondheidszorg

- De gezondheidszorg is een aangelegen punt voor de regering. Want de gave van gezondheid van lichaam en geest is een belangrijk goed en een grote zegen.
- Toch zijn er duidelijke grenzen aan de overheidsbemoeyenis met onze gezondheid. Waar persoonlijke en gezinsverantwoordelijkheden in het geding zijn, is er voor de overheid geen taak. Daarom : geen regeling van het aantal geboorten of voorlichting over het voorkomen van zwangerschap (bevolkingspolitiek), geen anti-conceptiemiddelen op kosten van het ziekenfonds, geen fluoridering van het drinkwater of welk medicijn ook in de voeding, geen euthanasie, geen abortus, tenzij het leven van de vrouw gevaar loopt, geen wettelijk toegestane hulp bij zelfmoord.
- Voor een rechtsstaat is eerbied en bescherming van het menselijk leven, hoe pril of hoe oud, van wezenlijk belang. Het besef dat het leven een gave van God is waarover een mens niet vrij heeft te beschikken, dient voorop te staan. Met menselijke levens mag op geen enkele wijze worden „gesold”. Bij elke medische behandeling en elk experiment moet domineren dat de levende mens een beeldrager van de Heere God is. Persoonlijkheidsveranderende ingrepen mogen niet verricht worden dan met instemming van de patiënt en/of de familie.
- De kosten van de gezondheidszorg dreigen de pan uit te rijzen. Besnoeiing en beheersing zijn onvermijdelijk om te voorkomen dat straks de volksgezondheid onbetaalbaar wordt. Meer nadruk zal moeten vallen op het bevorderen van de gezondheidszorg buiten ziekenhuizen en inrichtingen (extra murale zorg). Er mag niet klakkeloos bezuinigd worden. Zo is het voor het terugdringen van de kostbare „tweedelijns-gezondheidszorg” (specialisten) een eerste vereiste dat de voorzieningen in de „eerste lijn” (huisarts, wijkverpleegster) goed zijn. Adviserende en ondersteunende thuishulp, zoals wijkverpleging, gezins- en bejaardenzorg, moeten zo goed mogelijk worden uitgebouwd.
- Inrichtingen en ziekenhuizen met een eigen levensbeschouwelijke signatuur moeten die kunnen behouden.
- Tegen het gebruik en de handel van „hard” en „soft” drugs (opium, heroïne, marihuana, hasj) dient de regering actief op te treden. Brede voorlichting over de gevaren van het druggebruik is broodnodig. Voor verslaafden moeten er goede opvangmogelijkheden komen. Naast de aanpak van het drugprobleem mag de strijd tegen het alcoholmisbruik niet verslappen.
- Ernstige volksziekten (hart- en vaatziekten, kanker) verdienen grote aandacht, onderzoek en bestrijding.
- Alternatieve geneeswijzen dienen reële kansen te krijgen.
- Zieken mogen aanspraak maken op een persoonlijke behandeling. Het

Oorlogen zijn oordelen Gods, vanwege de zonden. Daarvan geldt het woord van God : „Hoorde de roede en Wie ze besteld heeft” (Micha 6 : 9). Onze verantwoordelijkheid brengt mee dat de geestelijke en de morele weerbaarheid wordt versterkt. Tezamen met een goede materiële uitrusting kan dat onder inwachting van de zegen des Heeren dienstbaar zijn aan de bevordering van „een stil en gerust leven” der burgers.

Hoe

het moet

De mens is naar Bijbels getuigenis geroepen om in vrede met zijn medemens de aarde te bouwen en te bewaren. Het voorkomen van oorlogen, het op vreedzame wijze beslechten van internationale geschillen, het bevorderen van de vrede en het bestrijden van onrecht en ongerechtigheid dienen daarom de belangrijkste doelstellingen van de Nederlandse buitenlandse politiek te zijn.

In geen geval leidt dit tot eenzijdige ontwapening of verwaarlozing van de defensie. Tegenover de aspiraties van de Sowjet-Unie is onverkorte waakzaamheid geboden. Juist terwille van vrede en vrijheid, met name de vrijheid om God te dienen naar Zijn Woord. Erkenning van onze afhankelijkheid van het Godsbestuur sluit onze verantwoordelijkheid niet uit. In dat licht kan het Atlantisch bondgenootschap, de N.A.V.O., onder Gods zegen aan de verdediging van dat grote goed dienstbaar zijn.

In een wereld waarin zo veel armoede en honger heersen, is ontwikkelingshulp een dure plicht. De Bijbel, ons richtsnoer óók in de internationale politiek, gebiedt de hongrigen te voeden, de dorstigen drinken te geven, de berooiden te helpen en de vreemdeling onderdak te geven. De gerechtigheid vergt - ook nu het ons minder goed gaat - dat wij een deel van onze welvaart afstaan aan de armen in de landen van de Derde Wereld. Onze moeilijkheden vallen in het niet bij de ellende in de onderontwikkelde landen.

Nederland is een klein land. Maar dit mag geen alibi zijn om ons neer te leggen bij onrecht, bij onderdrukking, bij uitbuiting, bij vervolging. Slechts waar goedertierenheid en waarheid elkaar ontmoeten, waar gerechtigheid en vrede elkaar kussen, zal God de Heere het goede geven (Psalm 85). Die gerechtigheid verhoogt alle volken.

De Heere regeert, dat de volken beven. Aardbevingen, oorlogen en geruchten van oorlogen (spanningen tussen de volken) zijn tekenen der tijden, die wijzen op de wederkomst des Heeren.

Buiten-lands beleid

- Het Atlantisch bondgenootschap, de N.A.V.O., blijft vooralsnog de hoeksteen van de Westeuropese - en dus ook de Nederlandse - veiligheid.
- Tegenover de onverminderde dreiging van achter het IJzeren Gordijn dient Nederland zijn N.A.V.O.-verplichtingen onverkort na te komen.
- De rol van de kernwapens in de westerse verdediging moet via onderhandelingen met het Warschaupakt worden teruggedrongen. We mogen niet berusten in het bestaan van verschrikkelijke wapens die Gods schepping in één klap kunnen vernietigen. Wel brengt vermindering van kernwapens als consequentie mee dat er meer conventionele (niet-nucleaire) wapens aangeschaft moeten worden.
- Tegenover de steeds uitbreidende Sowjet-kernmacht (SS-20) valt onder de huidige omstandigheden - helaas - niet te ontkomen aan de modernisering van de N.A.V.O.-kernwapens via de plaatsing van middellange afstandsraketten in West-Europa (Pershings en Tomahawks). Dit ook om de „afschrikking” tegenover het Warschaupakt niet te verzwakken. Nederland moet zich er krachtig voor inzetten dat dit N.A.V.O.-besluit onderwerp van serieuze bespreking met Moskou wordt om zo mogelijk een akkoord te bereiken over een wederzijdse vermindering van het aantal kernraketten.
- Het eenzijdig afstoten van kerntaken door Nederland legt een onbillijke last op de N.A.V.O.-bondgenoten en zal de ontspanning een slechte dienst bewijzen.
- De N.A.V.O. moet voorbereid zijn op aanvallen met chemische en biologische wapens.
- Minachting van de mensenrechten, zoals discriminatie wegens geloof, ras of huidskleur, tast de mens als beeldrager Gods aan. Nederland moet zich inspannen om via diplomatieke kanalen deze discriminatie - waar ook ter wereld - te bestrijden. Ook de ontwikkelingshulp kan soms als drukmiddel voor het beëindigen van onderdrukking worden gebruikt.
- De Nederlandse regering houdt zich verre van boycotacties die de werkgelegenheid in het geboycotte land grote schade berokkenen. In het bijzonder de zwaksten en weerlozen worden daarvan het slachtoffer.
- Economische samenwerking tussen landen en het verwijderen van internationale handelsbarrières (zoals in de E.E.G.) verdient steun. Maar de samenwerking mag nooit zo ver gaan dat de nationale zelfstandigheid in gedrang komt.
- Stappen op weg naar een Verenigd Europa worden afgewezen. Niet alleen omdat dit ons reformatorisch erfgoed bedreigt, maar ook omdat politieke en militaire verzelfstandiging van Europa, los van de Verenigde Staten, gemakkelijk op gespannen voet komt te staan met de noodzaak van een hechte Atlantische samenwerking in de N.A.V.O.

- De discipline moet strikt rechtvaardig worden gehandhaafd. Er moet voor worden gewaakt dat militairen in gedrag, woord of kleding de krijgsmacht te schande maken.
- De dienstplicht heeft principieel de voorkeur. Voorkomen dient te worden dat de last van de dienstplicht als vanzelfsprekend op een kleine groep wordt afgewenteld.
- De geestelijke verzorging in het leger moet gebaseerd zijn op de Bijbel en de reformatorische geloofswaarheden. Het vaste uur voor geestelijke verzorging dient weer te worden ingevoerd.
- Er moet scherp worden toegezien op de naleving van het verbod Gods Naam door vloeken te ontieren. Slechts in werkelijk onvermijdelijke gevallen mag zondagsdienst worden geveerd.
- Alleen aan dienstplichtigheden met godsdienstige gewetensbezwaren kan vervangende dienst (buiten de kazerne) worden verleend. Politieke bezwaren tegen de militaire dienst mogen niet worden erkend.

**Ontwik-
kelings-
samen-
werking**

- Ondanks onze eigen economische problemen dient de ontwikkelingshulp bij de noodzakelijke bezuinigingen op de overheidsuitgaven te worden ontzien.
- De hulp moet vooral de allerarmsten ten goede komen. Niet alleen door leniging van de directe noden. Alles moet worden gedaan om de armen in de Derde Wereld in staat te stellen zelf voor hun voedsel, kleding en huisvesting te zorgen.
- Het uiteindelijke doel van de hulpverlening is de onderontwikkelde landen uit hun achterstand op te heffen en economisch weerbaar te maken. Daarom is het van belang dat produkten uit de Derde Wereld een ruimere toegang tot de Europese markt krijgen.
- Bij ontwikkelingshulp gaat het niet alleen om bestrijding van armoede, maar ook - en vooral - om de verkondiging van het Evangelie. Daarom moet de regering ontwikkelingsprojecten die van de zending uitgaan financieel steunen (door middel van goede medefinancieringsprogramma's).
- Uiteraard kan Nederland niet alle arme landen helpen. De hulp moet, terwille van een goede aanpak, gericht worden op een beperkt aantal „concentratielanden”.
- Regeringen van de ontwikkelingslanden die de vrijheid van godsdienst vertrappen, komen niet in aanmerking voor Nederlandse ontwikkelingshulp.
- Ontwikkelingssamenwerking mag niet worden ingegeven door machts-politiek, zoals wel gebeurt bij de hulpverlening aan de „frontlijnstaten” in zuidelijk Afrika met de bedoeling Zuid-Afrika nog verder in het isolement te drijven.

*De
Neder-
landse
Antillen*

- In het bijzonder heeft de Nederlandse regering de taak om de zes eilandjes van de Nederlandse Antillen, ons laatste overzeese rijksdeel, vooruit te helpen.
- Geleidelijk aan zullen de Antillen staatkundig op eigen benen moeten gaan staan. Maar Nederland mag de onafhankelijkheid nooit opdringen. Versplintering van de eilanden dient te worden tegengegaan.
- Bij de opbouw van een eigen defensie moet Nederland de Antillen op passende wijze helpen. Zolang de Antillen nog niet onafhankelijk zijn, dient Nederland de overzeese militaire verplichtingen, zoals vastgelegd in het Koninkrijksstatuut, na te komen.
- De Nederlandse ontwikkelingshulp moet er op gericht zijn de grote tegenstellingen tussen rijk en arm op de Antillen te verkleinen. Voor de laagstbetaalden moeten in de eerste plaats goede woningen worden gebouwd.
- De Nederlandse hulp dient aangewend te worden voor de economische verzelfstandiging van de Antillen. Industrie, scheepvaart, landbouw, visserij en toerisme zullen zo veel mogelijk op elkaar moeten worden afgestemd om de zwakke Antilliaanse economie te versterken.
- Bij de hulp moet vooral aandacht worden geschonken aan het onderwijs. Zo veel mogelijk jonge mensen moeten een voor hen passende opleiding in eigen land ontvangen.
- Voorkomen dient te worden dat met de Nederlandse hulp casino's op de Antillen in stand worden gehouden.

Voor verdere inlichtingen :

Voorlichtingscentrum S.G.P.
Laan van Meerdervoort 165
2517 AZ 's Gravenhage
telefoon 070-468688